

Helicobacter pylori'nin Keşfinin 16. yılında Türkiye'de sağlık hizmetlerinde çalışan Birinci Basamak hekimlerimiz ne düşünüyor?

Prof. Dr. Ali ÖZDEN¹, Prof. Dr. Selahattin ÜNAL², Doç. Dr. Muhip Özkan³

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Gastroenteroloji Bilim Dalı¹,

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Gastroenteroloji Kliniği²,

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Zootehnik Bölümü, Biyometri, Genetik Anabilim Dalı³

Bugün *Helicobacter Pylori* olarak isimlendirilen spiral bakteriyi ilk kez 1874 yılında insanda mide ülserinde saptayanlar G. Bottcher ve M. Letulle'dir. 1889'da W. Saworski mide suyunda spiral bir organizma saptanmıştır (*Vibrio rugula*). 1893'de G. Bizzozero köpekte mide mukozasında spirochetes gördüğünü bildirmiştir. 1896'da H. Salomon mide mukozasında spirochetes tespit etmiş ve bunu fareye naklederek infeksiyon husule getirmiştir. 1906 yılında W. Krienitz mide kanserli olgularda spiral mikro organizmanın varlığını göstermiştir. 1924'de J.M. Luck mide mukozasında üreaz aktivitesinin varlığını ortaya koymuştur. 1925 yılında ise B. Hoffman kendi adıyla anılan basili tanımlamış ve bunun ülsera neden olduğunu ileri sürmüştür.

J. L. Doenges 1938'de maymunda (*macacu*) spirochetes varlığının mide de inflamasyonla birlikte olduğunu ortaya koymuştur. 1940 yılında A.S. Freedberg ve L. Barron da spirochetes in insan midesinde varlığını saptamakla birlikte etyolojik rolü konusunda bir şey ortaya koymamışlardır. F. D. Gorham'da 1940'da asidofilik bir bakterinin ülser hastalığının etyolojik ajanı olduğunu ileri sürmüştür. 1950'li yıllara gelindiğinde görülmektedir ki birçok araştırmacı mide hastalıkları ile spiral bakteri arasında ilişki olduğunu ortaya koymasına rağmen kimseyi inandıramamışlardır. 1954 yılında meşhur Patalog E. D. Palmer 1180 mide aspirasyon biyopsisini incelemiş ve spirochetes saptamadığını bildirmesi üzerine, midenin salgılamış olduğu asit nedeniyle steril olduğu tezi tekrar güç kazanmıştır. Böylece ülser hastalığının da etyolojik ajanının bir bakteri olabileceği görüşü tarihin yaprakları arasında kalmıştır.

1975 yılına gelindiğinde peptik ülser hastalığının enfek-

siyöz bir hastalık olduğu yolundaki kanıtlar tarihin yaprakları arasında dururken Southampton da Steer insanda spiral bakteri konusunda ilk detaylı histolojik ve ultrastrüktürel çalışmayı yapmıştır. Spiral bakterinin mide de mukus salgılayan hücrelere yapışık olarak yer aldığını ve bakteriye yanıt olarak mukozaya polimorfonükleer hücrelerin göç ettiğini saptamıştır. Endoskopik biyopsi örneklerinden kültür yapmış maalesef o zamanki olanaklarla kültürde başarılı olamamıştır. Yalnızca *Pseudomonas Aeruginosa* üremiştir. Konuyla ilgili çalışmalarına devam etmiş ve 1984 elektron mikroskopisinde mide epitel hücrelerinin üzerinde spiral bakteriyi göstermiştir.

Daha önce farkına varılan fakat kesin olarak ne olduğu, neye sebep olduğu ortaya konamayan bu spiral bakterinin yeniden keşfi hikayesi oldukça ilginçtir. Her başarılı işte olduğu gibi bu keşfin gerçek kahramanları unutulmuştur. Bu bakterinin başarılı şekilde üretilmesi yeniden keşifte ilk adım olmasına rağmen kültür ile uzaktan yakından ilgili olmıyan Marshall ve Warren'a bu keşfin şan ve şöhreti nasip olmuştur.

Birmingham'dan Rollason T.P, Stonej J, Rhodes J. M'de 1981'de mide de spiral bakteriyi görmüşler ve 1984'de yayınlamışlardır.

Bugün Hp olarak isimlendirilen spiral bakterinin Batı Avusturalya'nın Perth şehrinde "Royal Perth Hospital" da başarılı kültürünün yapılmasında dört bilim dalının işbirliğinin olduğu unutulmamalıdır.

Batı Avusturalya'nın Perth şehrinde "Royal Perth Hospital" da çalışan Fung WP, Papadimitrios JM, ve Matz I.R mide mukozasının histolojik ve ultrastrüktürel yapısı konusunda çalışırken spiral bakteriyi görmüşlerdir. 1979'da yaptıkları yayın da bakterinin

"élite" karşılığı kullandığı "güzide" sözcüğü ile eş anlamı taşıdığını burada ayrıca belirtmek isterim. Günümüzde ise daha sık kullanılan "aydın" sözcüğü eş anlamlı olarak, daha bir öne geçmiş gibidir. Konuşmanın devamında; seçkin sınıfın karakteri ve rolü hakkında bilimsel verilere sahip olunmadığına işaret edilerek, bu deyimın ifade ettiği anlamın belirlenmesine geçilmiştir. Şöyle ki; seçkin kişinin karakteri sorunu 19 uncu yüzyıldaki aydınlanma çağıının temel konularından birisi olmuştur. Bu konuda; Filozoflar insanlığın ilerleme yönünü araştırmakta. Psikologlar toplumu etkileyen kişilik ve irade meselelerine eğilmekte, sosyologlar ise kişilerle toplum arasındaki ilişkileri araştırıp bir yandan şahsiyeti belirleyen sosyal unsurları öte yandan devrimlerle toplumdaki değişiklik nedenlerini incelemekte, ekonomistler de kişisel çıkarlar ile kamu yararı arasındaki dengelerin kurulması doğrultusunda farklı düşünce ve eğilimler üzerinde durmaktadırlar.

Filozofların seçkin zümrenin karakteri hakkında söyledikleri, kronolojik bir sıralamaya gerek görmeden açılış dersinde şu şekilde özetlenmiştir:

Aydınlanma çağıının tanınmış İngiliz filozofu ve iktisatçısı Stuart Mill'e göre, seçkin adam; bilinçli olarak yığınların etkisi altında kalmaktan kurtulmuş ve mensubu bulunduğu toplumu ileriye götürme yolunda yığınları hareket ettiren bir itici güç vasfını kazanmış olan kişidir. Seçkin adam, bu vasfını, çevrenin etkisi ile değil bizzat kendi çabasıyla yaratır. Bir benzetme yapılacak olursa denilebilir ki; seçkin adam ve orta adam arasındaki fark, güneş doğarken bir tepede duranla onun eteğinde oturan iki insan arasındaki farka benzer. Bu bakımdan yirminci yüzyılın temsil ettiği medeniyet, benzersiz bir ruha ve özel karaktere sahip insanlara borçludur. Ancak, seçkin insanların yetişebilmesi, kuşkusuz elverişli bir ortamın varlığına da bağlıdır.

Nietzsche'nin "üst-adam" nazariyesine göre düşünüldüğü takdirde; filozofun "efendiler zümresi" deyiimiyle belirttiği seçkin insanlarda dikkati çeken ilk özellik, bunlarda kişiliğin teşekkül etmiş olmasıdır. Seçkin adam, görevlerin kölesi durumundadır. Görevler ise, her şeyden önce, insanın kendi nefesini aşmasını ve başkalarını kendi yüksekliğine doğru çekmesini zorunlu kılar.

Hocamızın, konuşmasına devam ederken bir an durup, zarif üslubuyla, o tarihlerde Dr. Aleks Karel'in "Bilinmeyen insan" diye tercüme edilen kitabını aranızda okumayan yoktur herhalde deyip; bu kitapta, aydın kişinin görevinin şu şekilde belirlendiğini açıklamıştır. Aydının görevi, insanlardaki bünyesel ve ruhsal üstünlükleri geliştirip yaratıcı bir seçkin zümre meydana getirmektedir. Yığınların aydınlardan yararlanabilmesi de ancak böyle mümkün olur.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan sonra, yılın ilk dersinin can alıcı noktasını meydana getiren kime seçkin derler ve seçkinlerin karakterlerini hangi hususlar belirler sorularının cevaplarına geçilmiştir. Seçkin zümrede üç vasıf bulunacaktır.

Bunlardan birincisi seçkin denen insanın bizzat kendi kişisel gayreti ile elde edilmiş bir üstünlüğü olmalıdır. Başka bir deyimle, seçkinler arasına girebilmek için mutlaka iradi bir çaba sarfedilecektir. Seçkin insanı bu sığata eriştiren başkaları değil, bizzat kendisidir.

Ancak, üstünlük seçkin olmak için asla yeterli değildir. Bu nedenle, seçkinler, kendi çabalarıyla sağladıkları üstünlükleri sayesinde kişiliklerini kazanıp; faaliyetlerini doğrudan doğruya kamunun, milletin ve insanlığın yararına yönlendirmek zorundadır. Bu husus, seçkin kişilerin ikinci vasfını belirler. Gerçekten, üstünlükleri olduğu halde, insanlarla ilgilenmeyen bir kimsenin seçkin sıfatı ile bütünleşmesi mümkün değildir.

Çakırcalı efsanesinde olduğu gibi, halk nezdindeki üstünlüğü ne kadar da övülse bundan dolayı seçkinlik vasfına erişilmesi düşünülemez bile. O halde, memlekete yararlı olmayan, kamu için zararlı faaliyette bulunanlar, örneğin bir harp zengininin veya bir spekülâtörün girişim ve becerilerinin onlara seçkinlik sıfatını kazandırması mümkün müdür? Tek başına ne zeka ne de bilgi üstünlüğü, kişiyi seçkin kılamaz. Gerçek anlamda seçkin sıfatına layık olan bir kimse, aynı zamanda çevresini hayırlı şekilde etkileyebilen bir gücü de temsil eder.

Seçkinlerin üçüncü özelliği: kendilerini her türlü ayrıcalığın ve aristokrat davranışın dışında tutmalarıdır. Seçkinlerin, mensubu bulunan ailenin ne sosyal düzeyi ve ne de veraseti ile doğrudan bir bağlantısı da söz konusu değildir, olsa olsa sadece bazı ihtimallerden bahsedilir.

Özetlenecek olursa, diyebilirizki; seçkinlik etik bir karakter taşıyor. Seçkin kişi öncelikle kendi kişiliğini yaratmış, sonra da yığınları etkileyip kendisine çekmesini bilmiştir. Seçkin kişilerin ümitleri ve kaygıları, orta adamların ümit ve kaygılarından çok daha geniştir. Seçkin insanın düşünceleri hem ulusal hem de insancıl bir ufuk çizerek zenginleşir. Seçkinlerin topluluk üzerinde bir otorite kurabilmelerinin nedeni, hem düşünceleri ve hem de faaliyetleri bakımından yığınların beklediği özlemlerin bir sentezi sunabilmiş olmalarında aranmalıdır.

Ders yılının açılış konuşması, konunun bir bakıma genel sonucunu yansıtan şu düşüncelerle sona erdirilmiştir. İkinci dünya savaşının belirsizliklerle devam ettiği günlerde, memleketin son derece kısıtlı maddi kaynaklarından yapılan özverilerle sağlanan eğitim ve öğrenim olanaklarının değişmeyen amacı; seçkin insanların yetişmesine yol açmaktadır. Bu sığa liyakat kazanmanın yolu, mezun olduktan sonra burada edindiğimiz bilgileri yaşanarak öğrenilen bilgilerle birleştirmek suretiyle kamu yararları ve halkı yükseltme doğrultusunda değerlendirmektir. Bu doğrultudaki her türlü çalışmanın temelinde halk sevgisi, insan sevgisi yer alır. Bu sevgi, orta adamların ulaşması mümkün olmayan bir sevgidir.

Bir kez daha belirtmeliyim ki yukarıda yer alan düşünceler ve açıklamalar, sınırlarımızın dört tarafını çeviren memleketlerde savaş ve istila ateşinin egemen olduğu bir tarihle yaşıttır. O

günlerde Cumhuriyet'in 18 inci yılının kutlandığı günlere rastlayan bu açılış dersini dinlerken içinde bulunulan atmosferi yansıtmak bakımından Mülkiye'nin aylık dergisinde "Cumhuriyetimiz XVIII. Yılına Girdi" başlığı altında yer alan şu cümleleri de aktarmak istiyorum:

"Genç ve dinç Türk devleti 18 inci Cumhuriyet yılını bu ay içinde idrak etti. Bütün dünyanın ateşe ve kana boğulduğu, felaket ve ızdırab altında kıvrandığı bu günlerde en büyük Milli Bayramı'nı barış içinde kutladı."

1923 doğumlu bir cumhuriyet çocuğu olarak eriştiğimiz 75 inci yıldönümü kutlamalarını yaşarken; düşünce ve eylemi dünya gerçeklerinden hareketle başlatan ve aklı en büyük değer sayan katıksız bir aydınlanmacı sıfatıyla Atamız'ın yıllar öncesinde söylediklerini tekrar tekrar hatırlatmanın duygusallığı içinde, yazımı o en büyük "Seçkin" in sözleri ile tamamlamak istiyorum.

"Türk gençliğine hayal ile uğraşılacak yolu değil, gerçekçi yolu öneririm. Kendisini başarıya ulaştıracak yol bu zahmetli, güçlük ve zorluklarla dolu yoldur. Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın önünü açan yol, gerçekçiliğe dayanan zor yoldur: hayallerden, bir takım umutlardan doğan yol değildi."

Yazımı içim her zaman olduğu gibi Atatürk sevgisiyle dolu olarak, 1981 yılında basılan "Destan Atatürk-Atatürk Şiirleri Antolojisi" başlığını taşıyan yapıttan aldığım şu mısralarla noktalıyorum.

BENİ SEVMEK DEMEK

*Yaşatıyor musun devrimlerimi
Götürebiliyor musun yeni çağlara
Yazıyı, kılığı, hür düşüncüyü
Örnek ediyor musun uluslara?*

*Atabiliyor musun zihinlerden,
Softalık, gerilik, tüm karanlığı,
Adın var mı, en yeni buluşlarda,
Köye sokabildin mi aydınlığı?*

*Sevrebiliyor musun düşmanını,
Bolluk mu bir uçtan, bir uca varan,
Derim ki, yolumda yürüyörsünüz
Büyüğünden, küçüğüne o zaman...*

Halim Yağcıoğlu

Mustafa Kemal

O su ateş rüzgâr
Parıl parıl yeryüzünce
O hak
Dalgaları Hindistan'dan
Roma'dan
Konfiçyüs'ten beri, Aristo'dan
beri
O Bayrak
Güzelliğin kişiliğin sevginin
Sınırlarında
O inanmak
Öyle ulu ki öyle kahraman ki
Varlığını sanırsınız
O uzak.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

Telgrafhane

Uyuyamacaksın
Memleketinin hali
Seni seslerle uyandıracak
Oturup yazacaksın
Çünkü sen artık o sen değilsin
Sen şimdi ıssız bir telgrafhane gibisin
Durmadan sesler alacak
Sesler vereceksin
Uyuyamacaksın
Düzelmeden memleketin hali
Gözüne uyku giremez ki...
Uyuyamayacaksın
Bir sis çanı gibi gecenin içinde
Ta gün ışıncaya kadar
Vakur metin sade
Çalacaksın

Melih Cevdet Anday